

ZAHORÁN CSABA

Nemzeti narratívák útvesztőjében. Trianon értelmezései magyar–szomszéd viszonylatban 1989 óta

Az 1918–1920 közötti időszak – az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása, Trianon és az új európai rend kialakulása – mindmáig más és más módon van jelen a régió egyes közösségeinek emlékezetében. Ez nem különösen meglepő, tekintettel az adott történelmi eseményekre és az azóta érvényesülő folyamatokra, továbbá a témakör komplexitására. Az viszont érdekesebb, hogy bár az egyes, viszonylag gyorsan kanonizált nemzeti narratívák – a különféle politikai és társadalmi változások következtében – többször is módosultak a 20. század folyamán, mégis majdnem ugyanott tartunk ma is, mint vagy száz éve, legalábbis ami Trianon értelmezését illeti. A történelmi Magyarország dezintegrációját ma is teljesen másképp beszéljük el az egyes nemzeti nyilvánosságokban, de a kérdéskör a szakmai közeget is erősen megosztja. Pedig az 1989-90-es közép-és kelet-európai rendszerváltások idején még úgy tűnt, hogy most ezt a kényes problémát is sikerül valahogy „rendezni”, ha nem másképp, majd az euroatlanti integráció segítségével. Valóban sor is került számos ígéretes kezdeményezésre – fokozódott a szakmai párbeszéd az érintettek között, közös projektek valósultak meg –, mint ahogy az is tény, hogy Trianon egyik legsúlyosabb öröksége, a magyar kisebbségek kérdése sem vezetett komolyabb etnikai vagy államközi konfliktusokhoz. Az első világháború végének centenáriuma azonban egyértelművé tette, hogy mindez nem volt elég: a magyar, szlovák és román narratívák továbbra is alig találkoznak. Egészen másképp látják a Monarchia végét Szlovákiában, Magyarországon és Romániában, és gyakran nem csak a hangsúlyok vannak máshol, hanem mintha továbbra is teljesen más történetekről lenne szó, annak ellenére, hogy a történészek között élénk az együttműködés. Előadásomban az 1989 utáni, Trianonnal kapcsolatos magyar–szomszéd párbeszédet áttekintve arra a kérdésre keresem a választ, hogy ez miért van így: a rendszerváltáshoz fűzött nagy remények ellenére vajon miért mindig csak keresik a közös nyelvet a szakemberek, és miért olyan nehéz közös nevezőre jutni Trianon kapcsán ebben a régióban.